

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Jitka Modlitbová

**Vývoj ve Skotské národní straně po roce
1999**

Bakalářská práce

Praha 2011

Autor práce: **Jitka Modlitbová**

Vedoucí práce: **Doc. PhDr. Blanka Říhová, CSc.**

Rok obhajoby: **2011**

Bibliografický záznam

MODLITBOVÁ, Jitka. *Vývoj ve Skotské národní straně po roce 1999*. Praha, 2011. 97 s. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce Doc. PhDr. Blanka Říchová, CSc.

Abstrakt

Jedná se o případovou studii s využitím metody process tracing, která zahrnuje stručný nástin vývoje Skotské národní strany v kontextu formulování požadavku nezávislosti Skotska. Hlavním cílem práce je analýza postavení a proměny voličské základny Skotské národní strany po roce 1999. Zdrojem dat pro analýzu budou především výsledky jednotlivých voleb do Skotského parlamentu v letech 1999, 2003 a 2007, které umožní hledat odpověď na otázku po změnách programového zaměření strany ve sledovaném období. Kromě volebních programů autorka operuje také s průzkumy veřejného mínění a mediálním obrazem Skotské národní strany. Zaměřuje se také na osobu stranického lídra a její vliv na volební výsledky Skotské národní strany.

Klíčová slova

Skotská národní strana, stranický lídr, devoluce, volby, Skotský parlament, průzkum veřejného mínění, volební program, nezávislost Skotska

Keywords

Scottish National Party, party leader, devolution, Scottish Parliament, opinion poll, election manifesto, Scottish independence

Rozsah práce: 66 330 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 19. května 2011

Jitka Modlitbová

Obsah

Úvod	2
1. Historie Skotské národní strany od založení k devoluci	3
2. Devoluce ve Skotsku	7
3. Vývoj Skotské národní strany po devoluci	10
3.1. Volby 1999	11
3.1.1. Změna lídra SNP	14
3.2. Volby 2003	15
3.2.1. Změna lídra SNP	18
3.3. Volby 2007	19
3.4. Volby 2011	23
4. Budoucnost Skotské národní strany	28
Závěr	30
Summary	31
Použitá literatura	32
Seznam příloh	37
Přílohy	38

Úvod

Skotská národní strana (Scottish National Party, SNP) je bezesporu zajímavým fenoménem britské politiky. Ačkoli byla a je mnohými odpůrci označována za nacionalistickou a anglofobní stranu, sama sebe považuje za stranu středo-levou. V minulosti její pozice na pravolevém spektru nebyla vždy jednoznačná, což mělo za následek kolísající podporu voličů. Velký obrat, co se týče potenciálu Skotské národní strany, nastal po devoluci; po ustanovení skotského parlamentu. Skotské strany včetně SNP se již nezaměřují pouze na celobritské volby, nýbrž mají šanci oslovit i pouze skotské obyvatelstvo. Podpora Skotské národní strany u skotských voličů v posledních deseti letech stoupla tak výrazně, že v posledních parlamentních volbách získala většinu a mohla tak sama sestavit vládu. Důvody, proč se tak stalo, nejsou jednoznačně určitelné; mohlo se jednat o postoj strany k určitým ať už regionálním, britským, evropským či světovým tématům, změny v programu, či obměny ve vedení strany. Ve své bakalářské práci se budu zabývat právě faktory, které ovlivnily výsledky voleb do skotského parlamentu od roku 1999 do současnosti.

Cílem mojí bakalářské práce je určit příčiny, které vedly k úspěchu či neúspěchu Skotské národní strany ve volbách do skotského parlamentu. V potaz je přitom třeba vzít nejen volební lídry strany a volební program, ale také postoje skotské veřejnosti k otázce odtržení Skotska od Velké Británie, což je už od založení strany jedno z hlavních témat, kterými se Skotská národní strana zabývá.

Hlavní otázky, které si budu ve své práci klást, jsou: Jak ovlivnila popularitu skotské národní strany osobnost předsedy strany, který je zároveň i volebním lídrem? Jakým způsobem přispěly změny v programu Skotské národní strany na její úspěch či neúspěch ve volbách? Jak velký je vliv skotských médií na voliče Skotské národní strany? Může nacionalismus a secesionismus Skotské národní strany vést až k vytvoření nezávislého Skotska?

Svoji práci pojmu jako případovou studii s využitím metody *process tracing*. Zaměřím se na výsledky voleb do skotského parlamentu a pokusím se z volebního programu SNP a pokrytí volební kampaně v médiích vyvodit, co ovlivnilo voliče, kteří se rozhodli dát svůj hlas právě Skotské národní straně. Krátce se budu věnovat i historii Skotské národní strany, poněvadž předdevoluční vývoj SNP se významnou měrou podílel na formování pozice této strany po devoluci. Těžiště mojí práce však bude spočívat ve vývoji Skotské národní strany od roku 1999, kdy se konaly první volby do skotského parlamentu. Budu se zabývat i volbami v roce

2003 a 2007, zhodnotit se pokusím i volby v roce 2011. V poslední části práce bych pak chtěla na základě zjištěných informací shrnout pravděpodobné budoucí směřování Skotské národní strany.

1. Historie Skotské národní strany od založení k devoluci

Skotská národní strana je stranou středo-levicovou, sociálně demokratickou¹, která akcentuje otázku odtržení Skotska od Velké Británie a tuto secesi prezentuje jako hlavní bod své agendy. Celá agenda Skotské národní strany však není zaměřena pouze na myšlenku odtržení; strana se neorientuje pouze na nezávislost, ale řeší i jiná politická, ekonomická a sociální témata, ať už otázky zdravotnictví, školství, zaměstnanosti, kultury či daňové povinnosti. James Mitchell přirovnává stranu ke Skotské labouristické straně, přestože SNP je ve srovnání s labouristy více decentralistická, „občas se [v ní] objevují až anarchistické tendence“ [Mitchell 2009]. Většinu (asi 70 procent) členské základny strany tvoří muži, typický elektorát se rekrutuje ze střední třídy. S výjimkou voleb 2007 jí své hlasy dávali především mladší voliči, přestože průměrný věk členů strany je 58,7 let [Mitchell 2009].

Skotská Národní strana vznikla v roce 1934 po sloučení Národní strany Skotska (National Party of Scotland, NPS) se Skotskou stranou (Scottish Party, SP). Zatímco v Národní straně Skotska se sdružovali spíše radikální a levicově směřující jedinci, členové Skotské strany se řadili spíše na pravou část politického spektra [Hutchinson 2001: 83]. Způsob vzniku Skotské národní strany předznamenal její hlavní problém, který strana řeší dodnes – časté rozpory mezi členy ohledně směřování strany a jejího ideologického zařazení. Zatímco někteří členové SNP, zejména ti příšedší z Národní strany Skotska, nepřestali horovat pro absolutní nezávislost Skotska, bývalí členové Skotské strany s myšlenkou odtržení od Británie nesouhlasili [Rovná 2004: 177 - 178]. Vznik Skotské národní strany byl však skotskými nacionalisty přijat veskrze pozitivně, protože sloučil dva z nacionalistických subjektů, které si navzájem ubíraly hlasy [Lynch 2002: 44].

Jedním z prvních témat, jež se nově vzniklá strana snažila prosadit, bylo nastolení takzvaného *Home Rule*, neboli domácí vlády; tato snaha skotským nacionalistickým prostředím rezonovala už ve dvacátých letech, nicméně žádná z velkých britských stran se

¹ SNP Social Democracy Pledge. Dostupné z: <http://www.snp.org/node/10890>

touto agendou nezabývala. V roce 1934 Británie stále ještě pociťovala důsledky světové ekonomické krize z roku 1930, o pět let později britská politická scéna čelila propuknutí druhé světové války. Otázka skotského parlamentu, případně skotské samostatnosti, tedy byla zatlačena do pozadí jinými, v té době závažnějšími tématy [Lynch 2002: 45]. První volební úspěch SNP se tedy dostavil až v roce 1945, kdy byl do Westminsteru v doplňujících volbách zvolen Robert McIntyre [Volební program SNP 2011: 40]. Peter Lynch nicméně i tyto volby hodnotí z hlediska SNP jako neúspěšné, zejména proto, že stranu obrovsky zadlužila volební kampaň [Lynch 2002: 67]. O Skotské národní straně jako o plnohodnotném konkurenceschopném politickém subjektu můžeme začít hovořit až v šedesátých letech, kdy důvěra voličů v SNP začala postupně vzrůstat. Na počátku této dekády se straně podařilo vymanit se z finančních problémů a splatit své dluhy díky výsledkům doplňujících voleb v Glasgow a West Lothianu, kde Skotská národní strana získala 18,7 a 23,3 procent hlasů. Úplný obrat pak přišel v roce 1968, kdy kandidátka SNP, Winnie Ewing, porazila kandidáta Labour Party v doplňujících volbách v Hamiltonu a získala poslanecký mandát ve Westminsteru. Ale v roce 1970 se opakoval scénář z roku 1945 a hamiltonský mandát se Winnie Ewing nepodařilo obhájit [Hutchinson 2001: 99]. Straně se ale podařilo ve volbách v roce 1974 získat 11 parlamentních křesel, což byl největší úspěch Skotské národní strany v celobritských volbách v její dosavadní historii. V období po těchto volbách byla SNP považována za největší stranu ve Skotsku; od roku 1977 ale podpora strany začala prudce klesat a v parlamentních volbách se počet křesel získaných kandidáty SNP zmenšil z jedenácti na dvě [Hutchinson 2001: 100]. Přesto však Skotská národní strana do nové dekády vstupovala s lepšími vyhlídkami než do té předchozí.

Čím si je možno vysvětlit vzrůst popularity Skotské národní strany v 70. letech? Hutchinson považuje za jednu z hlavních příčin tohoto jevu příklon voličů k nacionalistickým idejím a k levici, to jest především k Labour Party a k SNP [Hutchinson 2001: 100]. Zatímco v Anglii popularita konzervativců v sedmdesátých letech tvrdě stoupala, sociální realita Skotska se neshodovala s konzervativními postoji. Ve Skotsku již od 50. let prudce vzrůstala nezaměstnanost, bylo zavřeno mnoho skotských továren, které byly tradičním zdrojem obživy pro skotskou dělnickou třídu. [Hutchinson 2001: 116]. Po deregulaci nájemného se navíc prudce zhoršila finanční situace mnoha příslušníků nejen dělnické třídy, ale i třídy střední, ze které se rekrutovala početná část voličů Konzervativní strany; tato část obyvatelstva posléze začala volit spíše strany na levé části politického spektra [Hutchinson 2001: 106]. Velká část hlasů pro Skotskou národní stranu v letech 1970 byla tedy protestní. V roce 1974 ale byla

situace jiná – největší část hlasů pocházela od prvovoličů. Podle Hutchinsona byl zisk jedenácti křesel pro SNP výsledkem odklonu části voličů od Labour Party, která se navzdory svým volebním slibům nedokázala vyrovnat s rostoucí nezaměstnaností ve Skotsku – voliči tedy hledali jinou středolevou stranu, které by dali svůj hlas [Hutchinson 2001: 122]. Skotská národní strana postavila svou kampaň v roce 1974 na hesle *It's Scotland's Oil* (*Je to skotská ropa*, pozn. aut.). Toto heslo upozorňovalo na požadavek SNP, aby příjmy z těžby ropy v Severním moři byly využívány jen ve Skotsku, u jehož pobřeží těžba probíhá, a ne v celé Británii. Strana tvrdila, že pomocí těchto peněz by Skotsko vyřešilo své vážné ekonomické a sociální problémy. Z toho také pramenil další požadavek strany, a to na samostatnost Skotska. [Hutchinson 2001: 122]. Mezi další důvody úspěchu SNP patřila moderní volební kampaň, inspirovaná v té době nejmodernějšími metodami používanými v Severní Americe, při které SNP použila zářivé barvy, jednoduché, dobře zapamatovatelné logo a mladí, charismatičtí kandidáti, z nichž podstatnou část tvořily ženy [Hutchinson 2001: 123].

Zvolení poslanci však byli znevýhodněni svým nedostatkem politické zkušenosti; navíc se po úspěšných volbách objevily vnitrostranické roztržky a nejasnosti ohledně stranické linie. [Newman 1992: 8]. Největší rozpory se týkaly otázky nezávislosti – zatímco část strany považovala za naplnění předvolebních slibů zavedení Home Rule, jiní prosazovali úplnou nezávislost Skotska na Spojeném království. Tato nekonzistence se jasně projevila v mezivolebním období, při doplňujících volbách, při nichž nacionalisté propadli, a samozřejmě i ve všeobecných volbách [Hutchinson 2001: 124, 125]. Referendum o devoluci v březnu 1979 dopadlo v její neprospěch, přestože 51,6 procent skotských hlasů bylo pro devoluci – důvodem, proč byl devoluční proces ve Skotsku zamítnut, byl dodatek, podle něhož by pro prosazení devoluce ve Skotsku muselo v referendu pro devoluci hlasovat alespoň 40 procent všech oprávněných skotských voličů. V referendu hlasovalo 63,6 procent všech skotských voličů, tudíž i když se nadpoloviční většina z hlasujících vyslovila pro devoluci, stále se jednalo jen o 32,9 procent celkového skotského elektorátu. Referendum o devoluci tedy nebylo úspěšné.² Neúspěch devolučního referenda se také podepsal na poklesu popularity SNP [Newman 1992: 18]. Labouristé navíc v roce 1979 založili svou skotskou kampaň na faktu, že poslanci zvolení za SNP často ve Westminsteru hlasovali s konzervativci (mezi lety 1974 a 1979 hlasovali 117krát s labouristy, 179krát proti nim a 95krát se zdrželi hlasování [Fusaro 1979: 376-384]), a tím pádem se částečně podepsali na volebním propadu

² The 1979 referendums. dostupné z:

<http://www.bbc.co.uk/news/special/politics97/devolution/scotland/briefing/79referendums.shtml>

SNP [Hutchinson 2001: 107]. Na propadu v roce 1979 se paradoxně mohl podílet i volební úspěch roku 1974 – tím, že se do Dolní sněmovny dostalo 11 poslanců za Skotskou národní stranu, SNP ztratila image protestní strany a v očích voličů se začala více podobat ostatním stranám, což také mohlo vést ke zmenšení její voličské základny. [Rudolph a Thompson 1985: 301] Hlavní důvody odlivu voličů SNP však ležely, kromě v odmítnutí devolučního referenda, v silící názorové nekonzistenci uvnitř strany, která se naplno projevila právě po neúspěšných volbách v roce 1979 [Newman 1992: 8]. Hypotézu, podle které za propad strany v roce 1979 mohla prohra skotského mužstva na mistrovství světa ve fotbale, Hutchinson pokládá za „rozhodně nepodloženou“ [Hutchinson 2001: 126].

Neúspěch strany ve volbách měl za následek její rozštěpení na několik frakcí: frakci sociálnědemokratickou, frakci požadující návrat k rozhodnému prosazování úplné nezávislosti na Británii, frakci, která prosazovala vystoupení SNP z „westminsterské hry“ a její angažovanost primárně v lokální politice, a frakci nazvanou „Skupina 79“, která prosazovala vyhlášení Skotské socialistické republiky [Newman 1992: 20]. Členové této skupiny žádali nastolení „agresivnější nacionalistické politiky, která by se stala alternativou k tradičnímu defenzivnímu postoji, který spojuje dělnickou třídu s Labouristickou stranou“ [Newman 1992: 21]. Strana by podle Skupiny 79 měla vyzývat k porušování „občanské poslušnosti“ a tím poukazovat na nedostatek pozornosti velkých stran, kterým Skotsko trpí. Skupina však se svými požadavky neuspěla a její členové byli ze strany vyloučeni [Newman 1992: 21].

Na počátku 80. let popularita strany dále klesala; v roce 1983 SNP postavila volební kampaň na podobných tématech jako před volbami 1974, ale tentokrát volby nebyly pro stranu úspěšné a její podpora se oproti roku 1979 ještě snížila. V roce 1987 SNP upustila od zdůrazňování skotské nezávislosti, namísto toho slibovala potlačování a boj proti „protiskotským“ nařízením ve Westminsteru, pocházejících zejména od Konzervativní strany. Tato kampaň dopadla lépe než předchozí a podpora strany se zvýšila z 11,7 na 14,3 procenta, přesto nepřinesla očekávané výsledky [Newman 1992: 21]. Úspěch se dostavil v roce 1989, kdy Strana pokračovala ve směřování do středo-levé části spektra, kde setrvává dodnes [Newman 1992: 21].

V roce 1990 odstoupil z čela strany Gordon Wilson a byl nahrazen Alexem Salmondem, který stranu vedl až do roku 2001 a poté znovu od roku 2004 dosud³. Salmond vystudoval ekonomii na univerzitě v St. Andrew's a než se začal profesionálně věnovat

³ <http://www.alexsalmond.org/about/>

politice, pracoval v Royal Bank of Scotland (Skotské královské bance).⁴ Devadesátá léta znamenala pro SNP obrat k lepšímu: podpora strany stále měla stoupavé tendence, což se projevilo jak ve volbách 1992, kdy strana získala tři křesla ve Westminsteru a její podpora oproti volbám 1987 vzrostla o 6,5 procenta, tak ve volbách 1997, kdy bylo do Britského parlamentu zvoleno 6 zástupců SNP [Hutchinson 2001: 156].

2. Devoluce ve Skotsku

Volby v roce 1997 byly významné pro celou Británii – po téměř dvaceti letech, kdy zemi vládla Konzervativní strana, zvítězili labouristé. Jedním z bodů jejich předvolebního programu byl i návrh referenda na vytvoření parlamentů Skotska, Severního Irska a Walesu⁵. Toto referendum se konalo jedenáctého září 1997; 74,3 % Skotů v něm hlasovalo pro zřízení Skotského parlamentu a 63,5 % v referendu uvedlo přání, aby tento parlamentní orgán měl pravomoc vybírat daně⁶ (viz Příloha 1). Po tomto referendu byl parlamentem přijat takzvaný Scotland Act, a to roku 1998. Scotland Actem byl založen Skotský parlament a Skotská Exekutiva (Scottish Executive), která byla po volbách 1999 přejmenována na Skotskou vládu (Scottish Government)⁷.

Kromě již zmíněné pravomoci vybírat daně a navrhovat a schvalovat rozpočet mají tyto skotské orgány i mnoho jiných pravomocí; mezi ty nejdůležitější patří právo rozhodovat v otázkách zdravotnictví, vzdělání, kultury a umění, komunální politiky, bytové politiky, sociálních služeb, policie a pořádkových služeb, zemědělství, životního prostředí, turismu a v určitých aspektech dopravy. Britský parlament má však nadále výhradní právo zasahovat do ústavních otázek, registrovat politické strany, je zástupcem Británie v zahraničních záležitostech, spravuje státní službu, obranu země a trestní záležitosti, řeší fiskální politiku, obchod a průmysl, politiku zaměstnanosti a energetickou politiku země⁸. Předsedou Skotské

⁴ <http://www.alexsalmond.org/about/>

⁵ <http://inchbrakie.tripod.com/snpdingwall/id9.html>

⁶ <http://inchbrakie.tripod.com/snpdingwall/id9.html>

⁷ <http://www.scottish.parliament.uk/vli/publicInfo/SPandSG/documents/SP-SG2pg.pdf>

⁸ <http://www.scottish.parliament.uk/vli/publicInfo/representing/documents/WRMMar2010.pdf>

vlády je First Minister (První ministr), kterého volí poslanci ze svého středu. First Minister pak vybírá ministry a členy kabinetu. Vláda je zodpovědná skotskému parlamentu, který hlasuje o důvěře vládě. Vláda navrhuje zákony týkající se těchto témat a parlament je posuzuje a schvaluje. Aby však zákon schválený skotským parlamentem nabyl platnosti, musí být, stejně jako britské zákony, podepsán královnou.⁹

Datum prvních voleb do nového parlamentního shromáždění bylo stanoveno na 6. května 1999. Do nového orgánu, který čítá 129 poslaneckých míst, byli poslanci voleni jiným způsobem než do Dolní sněmovny. Zatímco westminsterských 646 poslanců (od roku 2005 je do Westminsteru voleno 650 poslanců) bylo voleno většinovým systémem v jednomandátových volebních obvodech (z nichž na Skotsko připadalo 72; po změně hranic volebních obvodů v roce 2004 je ve Skotsku voleno 59 westminsterských poslanců)¹⁰, do Skotského parlamentu jsou zástupci stran voleni systémem přidaného člena (Additional Member System); 73 poslanců získá svůj mandát na základě vítězství v jednomandátových volebních obvodech a 56 poslanců je voleno z kandidátních listin pomocí systému poměrného zastoupení v osmi větších regionálních volebních obvodech. [Rovná 2004: 239].

Pro skotskou veřejnost nebylo přijetí referenda o devoluci vždy zcela jednoznačnou možností, i když anketa v roce 1998 ukázala, že většina Skotů upřednostňuje své „skotství“ nad sounáležitostí s Británií (viz příloha 1 – 38 procent skotských respondentů uvedlo, že „se cítí být více Skotem než Bitem“. Přestože podle průzkumů veřejného mínění byla podpora zavedení domácí vlády vysoká a již od roku 1945 nikdy neklesla pod šedesát procent [Dardanelli 2005: 320], v roce 1979 referendum o zavedení skotského parlamentu neprošlo, poněvadž 36,4 procent voličů se referenda nezúčastnilo a celkové procento elektorátu hlasujícího pro devoluci tedy nepřesáhlo předepsanou čtyřicetiprocentní hranici, která byla nutná pro uvedení devoluce do praxe.¹¹ V roce 1997 bylo však přijato, a to téměř třemi čtvrtinami hlasujících Skotů (viz výše). „Přestože je rozhodně pravdou, že *White Paper* z roku 1997 byl konzistentějším dokumentem než *Scotland Act* v roce 1979, že vládní kampaň byla kompaktnější a lépe organizovaná v roce 1997 než v roce 1979 a že elity v devadesátých letech pociťovaly „deficit demokracie“, tyto faktory nevysvětlují, proč nevzrostlo vědomí důležitosti *home rule* na masové úrovni, ani proč tedy podpora devoluce klesla, ani proč bylo v roce 1979 Skotské shromáždění odmítnuto, když s ním v principu souhlasilo 60 procent

⁹ <http://www.scottish.parliament.uk/vli/publicInfo/representing/documents/WRMMar2010.pdf>

¹⁰ <http://www.parliament.uk/about/how/elections-and-voting/constituencies/>

¹¹ <http://www.bbc.co.uk/news/special/politics97/devolution/scotland/briefing/79referendums.shtml>; viz výše

voličů“ [Dardanelli 2005: 323, překlad autorka]. Jak Dardanelli připomíná, otázka devoluce byla v obou případech konání referenda úzce spjata s otázkou budoucí nezávislosti Skotska na Velké Británii, poněvadž „nezávislost byla považována za pravděpodobný následek souhlasu s devolucí a jejího prosazení“ [Dardanelli 2005: 337]. Rozdíl mezi dvěma referendy spočíval mimo jiné v tom, že zatímco hlasující pro devoluci v roce 1979 upřednostňovali zachování statutu quo před nezávislostí, v roce 1997 tomu bylo přesně naopak – pro podporovatele devoluce byla schůdnější variantou nezávislost než zachování současného stavu [Dardanelli 2005: 337]. Hlavním důvodem, proč se možnost nezávislosti jevila tolika voličům jako přijatelnější možnost, bylo začlenění nezávislého Skotska do Evropské unie. Na o tolik vstřícnějšímu postoji k Evropské unii měla nezanedbatelný podíl Skotská národní strana, která se mezi lety 1979 a 1997 odvrátila od vyhroceného antievropského postoje a naopak začala myšlenku nezávislého Skotska jako člena Evropské unie mohutně podporovat [Dardanelli 2005: 337; příloha 2]. V tabulkách 2.1 a 2.2 také vidíme, jak byla otázka devoluce vnímána ostatními stranami. Zatímco voliči Konzervativní strany jednoznačně upřednostňovali zachování současného stavu jak v roce 1979, kdy se pro něj vyslovilo 40 procent dotázaných, tak v roce 1997, kdy pro zachování současného stavu bylo dokonce 61 procent dotázaných. Situace v Labour Party se naopak od roku 1979, kdy se zachováním statutu quo souhlasilo 20 procent voličů labouristů, podstatně změnila - v roce 1997 už pro něj bylo jen 7 procent dotázaných sympatizantů s Labouristickou stranou. V preferencích liberálních demokratů proběhla změna opačným směrem, i když zdaleka nebyla tak markantní – v roce 1979 se setrváním v současném stavu souhlasilo 25 procent dotázaných voličů liberálů, v roce 1997 se jejich počet zvýšil o deset procent. U SNP byla podpora zachování původního stavu samozřejmě nízká – v roce 1979 s jeho zachováním souhlasilo pět procent voličů SNP, v roce 1997 pouhá dvě procenta.

3. Vývoj Skotské národní strany po devoluci

Mnoho politiků i politologů prorokovalo Skotské národní straně po devoluci zánik¹² – důvodem mělo být pozbytí smyslu existence tohoto politického subjektu. SNP svůj hlavní cíl i nadále vidí v odtržení se od Spojeného království, kterého ale bude po devoluci, která na

¹² v této souvislosti bývá často citován labourista George Robertson, který v roce 1995 prohlásil, že „devoluce úplně zabije nacionalismus“ („Devolution will kill nationalism stone dead.“). viz Black 2011: Scottish Election: SNP Profile.

jednu stranu přispěla k větší nezávislosti Skotska na Velké Británii, paradoxně těžší dosáhnout; v roce 2005 Peter Lynch jako hlavní překážky vypsání referenda viděl jiný volební systém do skotského parlamentu, který ztěžuje vytvoření většinové vlády jedné strany a také pokles podpory secesionických snah – šest let po dosažení devoluce a tím pádem určitého stupně autonomie, nebyla touha skotské veřejnosti po nezávislosti tak silná [Lynch 2005: 504, 505]. Podle Lynchovy teorie se tedy SNP měla snažit zaujmout více voličů, a proto by nebylo v jejím zájmu prosazovat tvrdou, nekompromisní politiku, ale spíše zvolit cestu k samostatnosti pomalými, postupnými kroky, které by neodradily potenciální voliče [Lynch 2005: 505].

3.1. Volby 1999

Skotská národní strana vstoupila do prvního volebního boje o křesla ve Skotském parlamentu s heslem „A Penny for Scotland“ (Penny pro Skotsko) [Volební manifest SNP 1999: 2]. Tímto sloganem dávala strana najevo, že pomocí daňových pravomocí skotského parlamentu zamezí snížení základu pro vypočítání daně z příjmu o jednu penci, což byl návrh tehdejšího britského ministra financí, labouristy Gordona Browna. SNP tuto Brownovu iniciativu ve svém manifestu označuje za „volební úplatek“ a jeho rozpočet za „katastrofický“ [Volební manifest SNP 1999: 2]. Sama se zavazuje, že základ daně po čtyři roky volebního období nebude změněn, a zůstane tedy ve výši 23 pencí na jednu libru. Tuto „jednu penny navíc“ do skotského rozpočtu chtěla SNP investovat do vzdělání, zdravotnictví a bydlení skotských občanů. Skotská národní strana ve svém programu dále uvedla, že jedna penny navíc ušetří celkem 690 milionů liber, které pak bude možné investovat do těchto tří pilířů společnosti, konkrétně chce strana zvýšit počet lékařů a sester v nemocnicích a učitelů ve školách, zrušit školné, zavést internet do všech skotských škol a omezit privatizaci zdravotnictví a školství. [Volební manifest SNP 1999: 4, 5, 6, 7]. Celý program je poměrně výrazně sociálně a levicově zaměřený, SNP se v něm profiluje jako protestní strana, která má jasnou představu o chybách labouristů a konzervativců a odmítá je po nich opakovat. Nezávislost Skotska byla samozřejmě ve volebním programu také akcentována, byl vydán speciální manifest, který se zabýval pouze otázkou odtržení od Velké Británie [Lynch 2002: 226]. V něm je zmiňován cíl SNP co nejdříve dosáhnout toho, aby Skotsko splňovalo Maastrichtská kritéria a mohlo co nejdříve přejít na euro, a také vyhlášení referenda o nezávislosti Skotska během čtyř let. [Volební manifest SNP 1999: 2, 4].

Ve volbách roku 1999 kandidovalo celkem 16 politických subjektů; kromě Skotské národní strany se o křesla v parlamentu ucházela také Skotská labouristická strana, která byla hlavním soupeřem SNP, dále Skotská konzervativní strana, Liberální demokraté, Skotská socialistická strana, Skotská strana zelených, Socialistická dělnická strana, Aliance Skotské vysočiny a ostrovů, Socialistická strana práce, Strana přírodního práva, Profile Aliance, Nezávislá strana Spojeného království, Socialistická strana, Liberální strana, Komunistická strana Británie a Poslanec za Falkirk West [Horáková 2003: 182]. Do parlamentu se dostalo prvních šest subjektů. První volby vyhrála Skotská labouristická strana, která získala 56 křesel. Utvořila koalici s Liberálními demokraty, za které bylo zvoleno 17 poslanců. Skotská národní strana skončila ve volbách sice na druhém místě, což se rozhodně dalo považovat za pozitivum, ale se ziskem pouhých 35 křesel (viz Příloha 4). Prvním ministrem byl zvolen poslanec za Labour Party Donald Dewar¹³.

V jednomandátových obvodech si Skotská národní strana nevedla příliš dobře – ze sedmdesáti tří poslaneckých křesel získala sedm a skončila na třetím místě za labouristy, kteří obdrželi 53 křesel, a Liberálními demokraty s dvanácti křesly. [Horáková 2003: 187] V regionálních volebních obvodech s proporčně volenými poslanci však dopadla o mnoho lépe; získala 28 křesel a předešla tak obě strany tvořící koalici - jak liberální demokraty, kteří získali pět křesel, tak Labouristickou stranu, která, přestože celkově ve volbách zvítězila, na této úrovni dosáhla jen tří křesel. [Horáková 2003: tamtéž] I přesto však celkový výsledek SNP nebyl stranou vnímán jako uspokojivý, a to především proto, že průzkum veřejného mínění z roku 1998 ukazoval mnohem větší podporu SNP mezi voliči, než kterou pak obdrželi ve volbách. Jak tvrdí ve své knize Peter Lynch, „kdyby SNP v průzkumu nedopadla tak dobře, výsledek ve volbách 1999 by byl vnímán spíše jako velký vzrůst podpory oproti roku 1997, nikoli jako její propad.“ [Lynch 2002: 232]

Možných příčin relativního neúspěchu SNP v těchto volbách je vícero. Jednou z nich byl fakt, že ostatní strany se (poměrně úspěšně) snažily odvést pozornost od domácích politických opatření navrhovaných SNP a jako její jediný cíl označovaly nezávislost Skotska. Tím, že SNP vydala dva manifesty místo jednoho, se zvýšila konfuze voličů ohledně jejího volebního programu. Dva různé předvolební dokumenty se podepsaly i na náladách uvnitř strany – část členů kritizovala „málo důrazné prosazování nezávislosti“ [Lynch 2002: 226]. Kampaň *Penny pro Skotsko* k těmto vnitrostraničním rozkolům přispěla – někteří členové a

¹³ <http://www.scottish.parliament.uk/vli/history/donaldDewar/index.htm>

sympatizanti strany získali dojem, že soustředěním se na pravomoci získané devolucí zahrává strana téma nezávislosti do autu; oponenti SNP tvrdili, že se proklamovaným příklonem k politice devoluce strana snaží skrýt své separatistické tendence [Lynch 2002: 226]. *Penny pro Skotsko* byla také využita labouristy k negativní kampani – v médiích se objevovala tvrzení, že „SNP znamená vyšší daně“ [Lynch 2002: 229], přestože, jak jsem již psala výše, strana neměla zvyšování daní v úmyslu. Mediální podpora Skotské národní strany byla taktéž velmi slabá – většina deníků ve Skotsku stranila spíše labouristům, což se odrazilo v negativním vnímání SNP u velké části skotské veřejnosti. Tato nevyváženost médií dohnala SNP k tomu, že se v posledních předvolebních týdnech přestala účastnit tiskových konferencí a začala vydávat vlastní deník, nazvaný *Scotland's Voice (Hlas Skotska)*. [Lynch 2002: 231] Další událostí, která pravděpodobně Skotské národní straně přitížila, bylo vyjádření předsedy strany Alexe Salmonda k bombardování Kosova silami NATO. 29. března, tedy v podstatě měsíc před volbami, mělo vedení SNP v televizním vysílání zaujmout postoj k vládní politice týkající se této intervence. Alex Salmond se nepřipojil k ostatním politickým představitelům, kteří počiny nato schvalovali, a bombardování Kosova označil za „neomluvitelně hloupé“ jednání, které etnické čistky v oblasti spíše prohloubí, než ukončí. Volební soupeři SNP se proti tomuto postoji ostře vymezili a získali nové téma pro kritiku této strany. [Lynch 2002: 232] Na druhou stranu ale Salmondova slova o nesmyslnosti bombardování Kosova mohla Skotské národní straně voliče i přitáhnout.

I přes ne tak výrazný úspěch, jaký byl stranou očekáván, lze výkon Skotské národní strany v prvních volbách do Skotského parlamentu hodnotit pozitivně. Její popularita oproti posledním volbám do Westminsteru rozhodně vzrostla, a i když se Strana nestala součástí vládní koalice, zaujala místo druhé nejpopulárnější strany ve Skotsku a také největšího představitele opozice ve Skotském parlamentu.

3.1.1. Změna lídra SNP

V roce 2000 se Alex Salmond rozhodl rezignovat na funkci předsedy Skotské národní strany, kterou vykonával deset let. Toto jeho rozhodnutí sice vyvolalo v médiích řadu spekulací o důvodu jeho odchodu, zvláště proto, že tento post opouštěl na vrcholu popularity SNP a spolu s ním i pozici stínového Prvního ministra, nicméně vysvětlení, že si po dekádě

v čele strany potřebuje odpočinout, bylo přijato jako více než pravděpodobné. [Lynch 2002: 236] O pozici nového stranického vůdce se utkali dva kandidáti: John Swinney a Alex Neil.

John Swinney dříve zastával funkci místopředsedy SNP pro styk s veřejností. Vystudoval politologii na Edinburghské univerzitě, po dokončení studií byl zaměstnán ve firmě Scottish Amicable na pozici ředitele pro strategické plánování, pět let se živil jako konzultant pro ekonomický vývoj.¹⁴ Výraznou pozici ve stranické hierarchii zastával už od osmdesátých let, v roce 1997 se stal poslancem za obvod North Tayside. V tomto volebním obvodu byl v roce 1999 zvolen i členem Skotského parlamentu. Swinney v pohledu na další směřování Skotské národní strany zastupoval gradualistický postoj, tedy pozvolné posilování pravomocí Skotského parlamentu, které ve svém důsledku povede až k úplnému osamostatnění Skotska od Spojeného království. Vzhledem ke svému dlouholetému členství a výrazné podpoře jak uvnitř strany, tak u veřejnosti (i když zdaleka nedosahoval oblíbenosti Alexe Salmonda) byl ve volbě nového předsedy favoritem. [Lynch 2002: 237]

Alex Neil se členem strany stal na počátku osmdesátých let poté, co opustil Skotskou labouristickou stranu. Ve Skotské národní straně od té doby zastával množství postů. V roce 1999 byl zvolen do skotského parlamentu z regionální kandidátky SNP ve Středním Skotsku. Na rozdíl od Swinneyho byl jedním z největších neofundamentalistů uvnitř SNP, což znamenalo, že nezávislosti Skotska chtěl dosáhnout pomocí vyhlášení referenda. Byl také levicovějšího smýšlení než Swinney. Ve straně však jeho neofundamentalistický přístup nenašel příliš markantní pozitivní odezvu. [Lynch 2002: 237]

Na sjezdu Skotské národní strany v září 2000 byl novým předsedou Skotské národní strany zvolen John Swinney, a to „pohodlnou většinou“ [Lynch 2002: 237]. Swinney získal 547 hlasů a Neil 268 hlasů, Swinney byl tudíž zvolen 67 procenty všech hlasů. [Lynch 2002: 237] Swinneyho vítězství mohlo být chápáno jako příklon většiny ve straně ke gradualistické strategii; nový lídr SNP se snažil tento postup uplatňovat i ve volební kampani do Skotského parlamentu v roce 2003. [Lynch 2002: 237]

¹⁴ <http://www.johnswinneymsp.com/index-1.html>

3.2. Volby 2003

Do voleb do Skotského parlamentu v roce 2003 Skotská národní strana vstoupila s volebním manifestem pojmenovaným „*The Complete Case for a Better Scotland*“ (*Úplný případ pro lepší Skotsko*). V něm se snaží ukázat, že ekonomické těžkosti Skotska souvisí především s jeho připoutáním k Velké Británii. „Faktem je, že kdyby Skotsko bylo samostatným státem, byli bychom osmou nejbohatší zemí na světě.“ [Volební manifest 2003: 4] Ve svém programu dále silně kritizuje labouristickou vládu předchozích čtyř let, což je u hlavní opoziční strany ve Skotském parlamentu pochopitelné. Zvláště ostře SNP nesouhlasí s privatizací vzdělávacích a zdravotnických zařízení, navrhovanou labouristy. [Volební manifest 2003: 5] Ve školství chce dále prosadit výuku skotských dějin a literatury. [Volební manifest 2003: 12] Opakuje také svůj nesouhlas s placením školného na vysokých školách. [Volební manifest 2003: 13] V otázkách životního prostředí je cílem Skotské národní strany zvýšit počet elektráren využívajících obnovitelné zdroje energie, zrušit všechny jaderné elektrárny na území Skotska a stát se tak „zelenou silou Evropy“. [Volební manifest 2003: 15, 16]

V roce 2003 se voleb do Skotského parlamentu zúčastnilo méně politických subjektů než voleb předchozích, kdy se o poslanecké mandáty ucházeli kandidáti šestnácti stran. V roce 2003 kandidovalo pouze 12 stran; všech šest hlavních stran parlamentních (to znamená labouristé, konzervativci, SNP, liberální demokraté, skotští socialisté a Zelení), dále Socialistická dělnická strana, Nezávislá strana Spojeného království, Poslanec za Falkirk West a nově vzniklá politická uskupení Jednotná strana skotských seniorů, Nezávislí a Aliance skotského lidu. [Horáková 2003: 182] Počet stran soutěžících ve volbách se sice oproti roku 1999 snížil, nicméně počet kandidátů byl vyšší než při prvních volbách do Skotského parlamentu – v jednomandátových obvodech kandidovalo v roce 2003 408 lidí, což je o 85 více než ve volbách předchozích, v regionech bylo mezi kandidáty na poslance zahrnuto 605 jedinců, o 105 více než v roce 1999. [Horáková 2003: 182]

Dvěma největšími parlamentními stranami, tedy Skotskými labouristy a Skotskou národní stranou, byla předvolební kampaň ve Skotsku podávána jako „two horse race“ (závod dvou koní) [SPICE briefing 2003: 28], což v praxi znamenalo, že tito dva hlavní konkurenti zaměřovali kritiku ve svých volebních manifestech a negativní kampaň především na sebe navzájem; SNP tak nesmlouvavě kritizovala zejména zdravotní politiku vládní koalice, což bylo slabé místo Labour party, a labouristé rozjeli rozsáhlou negativní mediální kampaň

napadající prosazování nezávislosti Skotska se sloganem „*Divorce is an expensive bussines*“ (Rozvod je drahá záležitost), který se labouristům osvědčil už v předchozích volbách. [SPICE breafing 2003: 17] Ukázalo se však, že volby 2003 se netýkaly jen rozhodování mezi labouristy a nacionalisty. Obě tyto strany zaznamenaly velký pokles počtu hlasů oproti svým předchozím výsledkům, zatímco podpora malých stran značně vzrostla.

Volby do Skotského parlamentu, konající se 1. května 2007, vyhrála opět Skotská labouristická strana, která získala 50 parlamentních křesel, a na druhém místě znovu Skotská národní strana, která ukořistila 27 mandátů. Konzervativci a Liberální demokraté obhájili počty křesel z roku 1999 – konzervativci znovu získali 18 mandátů, Liberální demokraté o jeden méně. Výrazného zlepšení dosáhly menší strany; Zelení získali 7 mandátů, což byl oproti jednomu křeslu v roce 1999 neočekávaně dobrý výsledek. Skotští socialisté, kteří v roce 1999 také získali jedno křeslo, nyní do poslaneckých lavic poslali 6 svých zástupců. Tři křesla dostali nezávislí kandidáti, jedno zástupce Spojené strany skotských seniorů. (viz Příloha 4)

Výsledky dvou největších skotských stran je sice znovu vynesly na první dvě místa v počtech křesel, byly však citelně horší, než ve volbách předchozích. Labour Party na celostátní popularitě nepřidalo vojenské tažení do Iráku, což se zákonitě podepsalo i na volebních výsledcích její skotské odnože. Jana Horáková však tvrdí, že úbytek hlasů pro labouristy na skotské úrovni nebyl válkou v Iráku poznamenán příliš markantně, poněvadž hlavní skandály v souvislosti s Irákem (jako sebevražda vládního experta Kellyho) teprve měly přijít; skotští voliči se navíc ve volbách do Skotského parlamentu rozhodovali především podle navrhovaných řešení regionálních problémů, a politika Velké Británie jako celku tedy nebyla ve skotských volbách výrazněji směrodatná ani při tvorbě volebních manifestů jednotlivých stran, ani při volbách samotných. [Horáková 2003: 182] Jedinou výjimku tvořila Skotská socialistická strana, která svůj program postavila mimo jiné na odmítnutí války v Iráku, což byla pravděpodobně jedna z příčin zlepšení jejího volebního výsledku oproti volbám v roce 1999. [Horáková 2003: 182]

Podrobnější výsledky SNP ukazují, že v jednomandátových obvodech byli její kandidáti úspěšnější než ve volbách předchozích – v roce 1999 získali 7 mandátů, v roce 2003 to bylo 9 mandátů, a skončili tak na třetím místě za labouristy se 46 hlasy a liberálními demokraty s 13 hlasy. V regionech počet křesel pro Skotskou národní stranu naopak citelně

poklesl – stále sice měla nejvíce regionálních křesel, ale zatímco v roce 1999 jich bylo 28, nyní pouze 18.

Příčiny volebního propadu Skotské národní strany jsou nejednoznačné. Do jisté míry se pravděpodobně shodovaly s příčinami neúspěchu v předchozích volbách – zde patří zejména zaujatá stranická stránka některých médií. Mezi nejzaujatější labouristické listy se řadily zejména *Sunday Mail*, *News of the World*, *Daily Record* a *Sun*. Tyto deníky buď přímo zrazovaly své čtenáře od volby SNP, která by mohla vést k odtržení Skotska od Velké Británie, nebo se alespoň uznale vyjadřovaly o vůdci skotských labouristů a Prvním ministrovi, Jacku McConnellovi¹⁵, který otevřeně podpořil rozhodnutí Blairovy vlády vstoupit do války. [SPICE briefing 2003: 26, 27] V grafu v Příloze 3 také vidíme, že procento obyvatel Skotska, kteří byli nakloněni myšlence skotské nezávislosti, pokleslo na 26 procent, což bylo nejméně od roku 1999. I toto snížení počtu příznivců samostatného Skotska mohlo mít za následek horší volební výsledek SNP. Změna vůdce Skotské národní strany, kdy po Alexovi Salmondovi nastoupil John Swinney, se pravděpodobně také podepsala na výsledku skotských parlamentních voleb. Swinney, ač ve straně oblíbený, postrádal charisma a razanci Salmonda, což SNP v očích veřejnosti zřejmě příliš neulehčilo pozici.

3.2.1. Změna lídra SNP

Po neúspěšných volbách v roce 2003 se strana začala vnitřně tříštit. Štěpným bodem byla osoba stranického lídra, Johna Swinneyho, jehož popularita ve straně strmě klesala a začaly se ozývat hlasy volající po jeho odvolání. Bill Wilson, jeden z členů SNP, který Swinneyho kritizoval za to, že „popírá svoji zodpovědnost za propad voličské podpory SNP“¹⁶, dokonce vyzval stranu k hlasování o setrvání Swinneyho ve funkci předsedy. Hlasování dopadlo ve Swinneyho prospěch a funkci předsedy tedy obhájil, zřejmá nedůvěra části spolustraníků ale citelně oslabil jeho pozici. Vnitrostranícká kritika Swinneyho ještě zesílila po volbách do Evropského parlamentu v roce 2004, kdy strana zaznamenala další pokles v počtu hlasů.¹⁷ John Swinney tlakům uvnitř strany nakonec ustoupil a 22. června

¹⁵ Jack McConnell nahradil ve funkci Prvního ministra Donalda Dewara, který zemřel 11. října 2000 v důsledku krvácení do mozku (viz <http://www.scottish.parliament.uk/vli/history/donaldDewar/index.htm>)

¹⁶ Andrew Black: Scottish election: SNP profile.

¹⁷ tamtéž

oznámil svou rezignaci na post předsedy Skotské národní strany.¹⁸ Otázkou zůstávalo, kdo se stane novým předsedou SNP. Mnozí členové SNP by v předsednické pozici viděli bývalého vůdce a stále velmi populárního politika Alexe Salmonda, který léta po svém odstoupení strávil ve Westminsteru jako poslanec za SNP. Také na celostátní úrovni byl populární, zvláště díky svým častým televizním vystoupením.¹⁹ Ten však na dotazy ohledně své kandidatury reagoval citátem: „Pokud budu nominován, odmítnu. Pokud budu navržen, zdržím se. A pokud budu zvolen, rezignuji.“ Tato slova původně pronesl generál William Sherman jako odpověď na otázku, zda bude po americké občanské válce kandidovat na prezidenta.²⁰ Nakonec však na předsedu Skotské národní strany kandidoval, což lakonicky okomentoval: „Rozmyslel jsem si to“.²¹ Alex Salmond byl znovu zvolen předsedou Skotské národní strany na sjezdu SNP v roce 2004. Nad ostatními kandidáty zvítězil s přehledem – hlasovalo pro něj 75 procent přítomných členů strany. Se staronovým osvědčeným vůdcem se tedy strana začala připravovat na následující volby, které připadly na rok 2007.

3.3. Volby 2007

Pro volby 2007 SNP připravila volební manifest nazvaný „*It's Time to Move Forward*“ (Je čas pohnout se vpřed). Klíčová témata tohoto programu se výrazně nelišila od programů předchozích. Největší pozornost byla opět, už tradičně, zaměřena na lokální problémy Skotska. SNP ve svém programu slibuje uskutečnění referenda o nezávislosti Skotska na Velké Británii v roce 2010. [Volební manifest SNP 2007: 8] Co se týče ekonomických otázek, plánuje vytvoření Fondu skotské budoucnosti (Scottish Investment Fund), jehož využívání by mělo být pro kapitálové projekty výhodnější než financování soukromými fondy, prosazované labouristy [Volební manifest SNP 2007: 9]. Dále chce SNP zrušit speciální daň, ze které jsou placeny krajské a městské samosprávy, a tyto samosprávy nadále financovat pomocí daní z příjmu obyvatel Skotska. [Volební manifest SNP 2007: 9] Pokračuje v prosazování zrušení školného na vysokých školách [Volební manifest SNP 2007: 54], co se týče škol základních, plánuje snížit počty dětí v prvních, druhých a třetích třídách na prvním stupni [Volební manifest SNP 2007: 50]. SNP dále slibuje zvýšit počet policistů o

¹⁸ History of the SNP dostupné z: <http://aberdeensnp.org/node/9>

¹⁹ Andrew Black: „Scottish Elections: A Profile of SNP Leader Alex Salmond.“

²⁰ tamtéž; původní znění: "If nominated I'll decline. If drafted I'll defer. And if elected I'll resign." Překlad autorka.

²¹ Tamtéž; „I've changed my mind.“ Překlad autorka.

1000 míst [Volební manifest SNP 2007: 58] a chce rovněž zavést seznamy nebezpečných pedofilů kvůli lidem žijícím v jejich okolí [Volební manifest SNP 2007: 59]. Strana se také ostře ohrazuje proti rušení krajských nemocnic a slibuje, že mu zamezí. [Volební manifest SNP 2007: 6] SNP znovu proklamuje svůj nesouhlas s využíváním jaderné energie na území Skotska [Volební manifest SNP 2007: 29]; dalším „zeleným“ bodem volebního programu je plán omezovat emise oxidu uhličitého o tři procenta ročně a dosáhnout osmdesátiprocentního omezení těchto emisí v roce 2050 [Volební manifest SNP 2007: 32]. V programu SNP byly tentokrát zmíněny i celostátní otázky, jako válka v Iráku či nákup nových jaderných střel Trident [Volební manifest SNP 2007: 7], což byla oproti minulým programům změna. Vůči oběma těmto problémům projevovala SNP (a spolu s ní i další významnější skotské politické strany – Zelení, Socialisté i Liberální demokraté) odpor. [SPICe briefing 2007: 22] Labouristé se sice snažili vyzývat Skoty, aby odlišovali mezi skotskou a celobritskou politikou, a tudíž „netrestali“ skotskou Labour Party za rozhodnutí Tonyho Blaira, nicméně, jak podotkl Alex Salmond v předvolební televizní debatě, pro voliče je nemožné „oddělovat tyto problémy a rozdělovat své svědomí“²². Po špatných zkušenostech se skotskými médii, často zaujatými a stranicími labouristům, strana spustila vysílání své vlastní televize, SNP TV, kde byly vysílány především rozhovory s jednotlivými kandidáty. [SPICe briefing 2007: 24]

Voleb se zúčastnilo celkem 32 politických subjektů, nejvyšší počet v dosavadní historii voleb do Skotského parlamentu. Kromě šesti parlamentních stran kandidovaly jak strany známé z voleb předchozích (Skotská Socialistická strana, Nezávislá strana Spojeného království, Socialistická dělnická strana a Jednotná strana skotských seniorů), tak strany nově vzniklé (levicová Solidarita, dvě křesťanské strany – Skotská Křesťanská strana a Křesťanská lidová aliance, Britská národní strana, jejímž cílem je „zastavit imigraci a islamifikaci Británie“²³ Skotská unionistická strana, která chce zrušit Skotský parlament²⁴, Skotský hlas, Strana pro svobodné Skotsko, Strana skotské společnosti, Skotská jakobitská strana, Strana míru, Britská komunistická strana, Nezávislý zelený hlas, Strana socialistické rovnosti). Novinkou byla kandidatura politických subjektů zaměřujících se pouze na jeden, problém, často lokálního významu. Mezi tyto skupiny patří Hospodská strana, nesouhlasící se zákazem kouření ve skotských hospodách, Aliance pro spravedlivé rodičovství, Strana pro devítiprocentní růst, Strana proti Tridentu, Strana Už dost, Zachraňme naše zdravotnictví a Akce za záchranu Nemocnice svatého Jana. [SPICe briefing 2007:]

²² BBC Leaders Debate. Televizní stanice BBC 29. dubna 2007

²³ British National Party Profile.

²⁴ Scottish Elections: Other Smaller Parties.

Média opět sehrála ve volební kampani významnou roli. I přes zkušenost z předchozích voleb byla volební soutěž v roce 2007 opět mediálně prezentována jako utkání mezi dvěma kandidáty – Skotskou národní stranou a Skotskou labouristickou stranou. [SPICe briefing 2007: 23] Jedním z důvodů tohoto pro malé strany nevýhodného zjednodušení zřejmě byl i do té doby nevídaný zájem sdělovacích prostředků ze zahraničí – o volbách do Skotského parlamentu referoval francouzský *Le Monde*, kanadské listy *Globe a Mail*, německý *Die Welt*, rakouský *Der Standard* a novozélandský *New Zealand Herald*; zájem o skotské volby projevily televizní stanice z Polska, Španělska a Kanady. [SPICe briefing 2007: 22, 23] Simplifikaci volební konkurence převzala po médiích zahraničních i ta skotská, proto se většina listů zabývala zejména labouristy nebo SNP, které této pozornosti využívaly – časté byly zejména mediální přestřelky kvůli otázce skotské nezávislosti. Když labouristická strana oznámila, že nezávislost Skotska by každou domácnost vyšla na 5000 liber, Skotská národní strana přišla s výpočty dokazujícími, že pokud by nezávislé Skotsko vykazovalo ekonomický růst jako ostatní srovnatelně velké evropské země, každá skotská domácnost by naopak vydělala 10000 liber. [SPICe briefing 2007: 20] Když SNP 23. dubna zveřejnila seznam 100 ekonomů, kteří podporují nezávislost Skotska s heslem „Skotsko může být úspěšnější“, labouristé reagovali o dva dny později publikováním seznamu 150 lidí pracujících v ekonomické sféře, kteří naopak sympatizují s unionistickou Velkou Británií, s tvrzením, že „rozbití Británie by Skotsko zničilo“. [SPICe briefing 2007: 22]

Výsledky voleb 2007 vypadaly následovně: celé volby vyhrála Skotská národní strana se ziskem 47 křesel, v těsném závěsu za ní však skončila Skotská labouristická strana, která získala 46 poslaneckých mandátů. Liberální demokraté získali 17 mandátů, Skotská konzervativní strana 16 mandátů – obě strany o jedno křeslo méně než ve volbách předchozích. Zelení po sedmi mandátech v roce 2003 propadli – po volbách 2007 je ve skotském parlamentu zastupovali jen dva poslanci. Stále však dopadli lépe než Skotská socialistická strana – ta nedokázala obhájit svých 6 poslaneckých mandátů a do parlamentu se nedostala vůbec. Poslední poslanecké křeslo obsadila, stejně jako v roce 2003, nezávislá kandidátka a bývalá členka SNP Margo MacDonald [SPICe briefing 2007: 6]. (viz příloha 4)

SNP k jejímu volebnímu úspěchu dopomohlo více faktorů. Jedním z nich byla bezpochyby osm let trvající koaliční vláda labouristů a liberálních demokratů, po které logicky následovalo zvolení jiné alternativy – druhé nejsilnější strany. Skotská národní strana také profitovala ze vzrůstající neoblíbenosti labouristické Blairovy vlády na celostátní úrovni. [SPICe briefing 2007: 12] Ve volbách 2007 se také prokázala důležitost osoby volebního lídra

– znovu se navrátil Alex Salmond svým charismatem dokázal přesvědčit více voličů než jeho nástupce a předchůdce v jedné osobě, John Swinney, za jehož předsednictví strana utrpěla zatím nejhorší volební výsledek ve Skotsku. (viz příloha 4) Přestože při předchozích skotských parlamentních volbách média, zvláště tisk, většinou vyjadřovala podporu labouristům, v roce 2007 nastal obrat. Od labouristů se odvrátila většina novin, která je v předchozích volbách podporovala. Většina těchto novin nevyjadřovala podporu přímo Skotské národní straně, ale spíše koalici SNP s Liberálními demokraty, přesto však šlo o změnu, která SNP pomohla k dosažení lepšího volebního výsledku. Souhlas se Skotskou národní stranou projevily například *Sunday Herald*, *Scotland on Sunday*, *Scotsman* a *The Sunday Times*. Labouristy stále podporovaly (i když s občasnými výhradami) *Sun*, *Scottish Daily Mail* a *Daily Record*. [SPICe briefing 2007: 25, 26, 27]

Skotská národní strana slavila „historické volební vítězství“ [SPICe briefing 2007: 12], přesto její pozice v nově budované vládě nebyla jednoznačná. Většina pouze jednoho křesla znamenala, že strana buď bude vládnout v koalici, nebo sestaví vládu menšinovou a bude vládnout sama. Pokud by zvolila první možnost, jako nejvhodnější koaliční partner se jevila strana liberálních demokratů; ti však krátce po volbách oznámili, že odmítají koalovat jak s labouristy, tak s SNP. [SPICe briefing 2007: 22] Strana tedy zvolila možnost druhou a Alex Salmond jako První ministr sestavil menšinovou vládu SNP. Znamenalo to, že zřejmě nebude schopna prosadit některé body ze svého volebního programu. Zejména palčivá se jevila otázka vyhlášení referenda o nezávislosti, ale i ostatní problémy a jejich řešení znamenaly vždy dlouhá a složitá vyjednávání s opozicí. [SPICe briefing 2007: 10] I za těchto ztížených podmínek ale dostala SNP velkou příležitost přesvědčit své voliče, že právě Skotská národní strana je pro Skotsko tou nejlepší volbou.

To, že se Skotská národní strana stala nejsilnější stranou Skotského parlamentu, však nebylo historickou událostí jen pro stranu samotnou, ale také pro Skotsko a pro celé Spojené království. Volební vítězství SNP a následný vznik menšinové vlády pod vedením Alexe Salmonda znamenaly, že poprvé od devoluce nevládla ve Skotsku Labouristická strana; z toho také vyplývalo další prvenství – v parlamentu v Edinburghu poprvé neměla většinu stejná strana jako ve Westminsteru. [Political quarterly 2007: 341] Nejsignifikantnější změnou však byla nová skutečnost, že strana vládoucí Skotsku „nesouhlasí se současným ústavním uspořádáním Spojeného království“ [Political quarterly 2007: 341]. Protože však vláda SNP byla menšinová, uspořádání referenda o nezávislosti Skotska se nejevilo jako pravděpodobné – návrh na vyhlášení takového referenda by byl v parlamentu přehlasován opozicí. Ze

stejného důvodu bylo jasné, že se straně nepovede prosadit změnu financování krajských a městských samospráv. SNP však přesto uspěla v prosazení některých svých předvolebních slibů, a to zejména proto, že některá opatření, jako například snížení poplatků za recepty, omezení počtu dětí ve třídách na prvním stupni základní školy nebo výstavba nových silnic, kvůli svému možnému vyhlášení nemusela být schválena parlamentem²⁵. Vláda se po celé volební období snažila co nejefektivněji spolupracovat s opozičními parlamentními subjekty, občas i za cenu ústupků ostatním stranám, jako například při schvalování rozpočtu.²⁶ I přesto, že se SNP nepodařilo vždy prosadit své požadavky, vláda Skotské národní strany v letech 2007 – 2011 byla poměrně stabilní a mezi obyvatelstvem Skotska se jí dařilo udržet si vysokou úroveň popularity.²⁷

3.4. Volby 2011

Volby 2011 se pro Skotskou národní stranu podstatně lišily od všech předchozích voleb: zatímco dříve se SNP snažila sestavit vládu, případně se stát její součástí, tentokrát poprvé bojovala o možnost pokračovat v započaté vládní práci. Letošní volby, které se konaly pátého května 2011, byly také jakýmsi voličským hodnocením Skotské národní strany.

Název volebního programu Skotské národní strany pro rok 2011 je „*Taking Scotland Forward*“ (Posunout Skotsko vpřed). Celý program začíná výčtem úspěchů vlády SNP v předchozím období. Je faktem, že navzdory menšinové vládě se SNP podařilo splnit nemalou část svého volebního programu z roku 2007. Strana uspěla ve zmenšení školních tříd na prvním stupni základních škol [Volební program SNP 2011: 3], ve vytvoření více policejních míst, „následkem čehož je nyní ve Skotsku nejnižší zločinnost za posledních 32 let [Volební program SNP 2011: 3] a v zachování krajských nemocnic a zkrácení čekací doby na operaci [Volební program SNP 2011: 3]. Na druhou stranu se nepodařilo dosáhnout dohody s ostatními parlamentními stranami v otázce financování krajských samospráv a v otázce referenda o nezávislosti Skotska. Tyto problémy se strana zavazuje řešit v dalším volebním období. [Volební program SNP 2011: 7]. Největším volebním slibem SNP pro období po volbách 2011 je navýšení Fondu skotské budoucnosti (*Scottish Futures Fund*) o 250 milionů liber. 50 milionů liber z tohoto fondu chce SNP investovat do rozvojových

²⁵ Britain: Lessons from a hung parliament; Scotland's minority government.

²⁶ tamtéž

²⁷ tamtéž

projektů pro skotskou mládež týkajících se zejména sportu (zřízení fotbalové akademie) a kultury (podpora Skotského festivalu krátkých filmů). [Volební program SNP 2011: 6].

Dalších 50 milionů chce strana vložit do vybudování superrychlé digitální sítě ve venkovských oblastech Skotska. [Volební program SNP 2011: 6] Další padesátimilionová částka by podle SNP měla „zajistit opravdovou změnu v životních možnostech dětí z nejproblematičtějších částí společnosti“ – tyto peníze poslouží k vybudování sítě Center pro rodiny a děti, která budou nabízet nejrůznější služby včetně hlídání dětí a podpory rodin a dětí v nouzi. [Volební program SNP 2011: 6] 50 milionů liber bude investováno do lokálních projektů zelené energie a realizace nízkoenergetických staveb. [Volební program SNP 2011: 6] Poslední část Fondu skotské budoucnosti chce Skotská národní strana investovat do zlepšení stavu silnic ve Skotsku a skotské infrastruktury vůbec. [Volební program SNP 2011: 6]. Tento program se od předchozích volebních manifestů SNP odlišuje několika věcmi. Skotská národní strana v tomto programu věnuje mnohem více místa budoucím vládním opatřením pro Skotsko, a to i devoluční, než plánům na referendum o odtržení Skotska od Velké Británie – skotské nezávislosti je věnována pouze jedna strana volebního programu. [Volební program SNP 2011: 28] Program je také z velké části retrospektivou, nebo spíše vypočítáváním úspěchů minulého volebního období a tedy vlády SNP během těchto uplynulých čtyř let. Strana ve volebním programu tentokrát uvedla také něco jako svou výroční zprávu – na různých místech manifestu tak najdeme informace o svatbách významných členů SNP, o dětech narozených některým členům strany či o úmrtích významných straníků v posledních čtyřech letech. [Volební program SNP 2011: 20, 21]. Na jiném místě volebního programu najdeme stručnou historii Skotské národní strany se zdůrazněním okamžiků a osobností, které se významnou měrou podílely na vytváření takové podoby Skotské národní strany, jakou ji známe dnes. [Volební program SNP 2011: 40] Strana se tedy nesnaží voliče získat jen svými plány do budoucnosti; poukazuje také na své minulé úspěchy a důraz klade i na některé osobnosti, které jsou členy SNP.

Ve volbách do Skotského parlamentu v roce 2011 kandidovalo méně politických stran a seskupení než ve volbách předchozích, i tak byl ale jejich počet poměrně vysoký. Do volební soutěže vstoupily všechny parlamentní strany, to znamená Skotská národní strana, Skotská labouristická strana, Liberální demokraté, Skotská konzervativní strana, Skotská strana zelených a Sdružení nezávislých kandidátů. Kandidaturu ohlásily i některé ze stran, které se účastnily už voleb v roce 2007, jako obě křesťanské strany, xenofobní Britská národní strana, Skotská komunistická strana, Solidarita, Socialistická dělnická strana a

Skotská socialistická strana. Volebního klání se zúčastnily i nově vzniklé subjekty: Strana všech skotských důchodců, která vznikla sloučením Jednotné strany skotských seniorů a Skotské strany důchodců, extrémně pravicová Národní fronta, která bojuje za ukončení jiné než bílé imigrace do Skotska a za rekriminalizaci homosexuality, Strana Respekt, která nesouhlasí se škrty v sociální sféře, Pozemková strana, Strana skotské domoviny, Liberální strana a Strana za zrušení bankéřských bonusů.²⁸ Celkem si tedy při parlamentních volbách ve Skotsku v roce 2011 mohli voliči vybrat mezi kandidáty z dvaceti politických subjektů.

Volby, ve kterých hlasovalo 50 procent skotských voličů [SPICe briefing 2011: 27], s velkým náskokem vyhrála Skotská národní strana. Získala 69 parlamentních křesel, o 32 více než Skotská labouristická strana, která skončila na druhém místě s 37 poslaneckými mandáty. Za ní následuje Konzervativní strana s 15 mandáty a Liberální demokraté, kteří získali 5 křesel. Zelení získali dva zástupce v novém parlamentu, křeslo získala i nezávislá Margo MacDonald.²⁹ Vítězství SNP nebylo takovým překvapením jako v předchozích volbách – tentokrát skutečnost, že nejvíce voličů dá svůj hlas SNP, předpovídaly i předvolební průzkumy³⁰; přesto však jde o historický okamžik ve stranických dějinách, už proto, že se SNP podařilo získat nadpoloviční většinu všech mandátů, přestože volební systém do Skotského parlamentu je nastaven tak, aby získání nadpoloviční většiny mandátů jednou stranou nebylo pravděpodobné [SPICe briefing 2011: 7]. Alex Salmond volební vítězství nazval „vítězstvím skotského národa“ a jako tři hlavní body agendy nové skotské vlády uvedl posílení návrhu Skotského zákona (*Scotland's Bill*) o více ekonomických pravomocí, identifikaci úrokových služeb kvůli udržení stupně rozvoje skotského průmyslu a převedení pravomoci stanovit a vybírat podnikové daně z Westminsteru na skotské orgány.³¹

Skotská národní strana zaznamenala výrazný nárůst v počtu mandátů vzešlých z jednomandátových obvodů – zvítězila v 53 ze 73 jednomandátových obvodů, což byl více než dvojnásobný nárůst oproti volbám 2007, kdy v jednomandátových obvodech SNP získala 21 křesel; méně křesel naopak získala v regionech, kde bylo za SNP v roce 2007 zvoleno 26 poslanců, ale nyní pouze 16. [SPICe briefing 2011: 26] Velkou změnu v počtu jednomandátových obvodů, kde zvítězila SNP, můžeme pravděpodobně zčásti vysvětlit změnou hranic těchto volebních obvodů, která byla provedena v roce 2010 [SPICe briefing

²⁸ Scottish Election: Smaller Party Profiles; Scottish Election: Other Smaller Parties

²⁹ <http://www.scottish.parliament.uk/apps2/msp/msphome/default.aspx>

³⁰ Polls: „It Will Be Very Surprising If Alex Salmond Does Not Win“. Scotsman 5. 5. 2011

³¹ Scottish Election: Salmond Offers Olive Branch to Rivals. BBC 6. 5. 2011

2011: 4]. Nejvíce se voličská podpora Skotské národní strany zvýšila v Glasgow, které bylo do té doby považováno za baštu Skotské labouristické strany. [SPICe briefing 2011: 26]

Volební úspěch SNP byl z poměrně významné části postaven na osobě jejího lídra a Prvního ministra v letech 2007 – 2011 Alexe Salmonda. Sama SNP osobu svého předsedy ve volební kampani zdůrazňovala; jedním z důvodů pravděpodobně byla snaha odlišit se od ostatních kandidujících stran, které měly na některá klíčová předvolební témata (jako například na některé aspekty daňové politiky nebo na studium na vysokých školách zdarma) stejný nebo podobný pohled jako SNP [SPICe briefing 2011: 13]. Salmond sám se však snažil zdůraznit důležitost ostatních kandidátů a členů strany, aby vyvrátil mediální obraz SNP jako „strany jednoho muže“ [SPICe briefing 2011: 14]. Kandidující strany v programech nereflektovaly nástup světové finanční krize, takže žádná ze stran otevřeně neprohlásila, které veřejné odvětví zasáhnou zřejmě nutné škrty ve skotském rozpočtu [SPICe briefing 2011: 13]. Kampaně se tentokrát soustředila výlučně na lokální témata – intervence v Libyi nerezonovala ani v kampani SNP, ani jiné skotské strany [SPICe briefing 2011: 15].

Mediální podpora Skotské národní strany, zvláště v tištěných periodikách, po zlomu před volbami 2007 dále stoupala. Velkým překvapením byla podpora *Sunu*; dříve labouristický deník před volbami 2011 otevřeně podpořil SNP. Jednalo o obrat o 180 stupňů – *Sun* byl tradičním zastáncem labouristů; v den voleb 2007 bylo na obálce *Sunu* logo SNP stylizované jako oprátka a úvodník nesl název „Před noční můrou nás mohou zachránit pouze labouristé“ [SPICe briefing 2007: 27]. Mezi tiskoviny, které před volbami 2011 podpořily Skotskou národní stranu, patřily i *News of the World*, *Scotsman*, *Scotland on Sunday*, *Scottish Sunday Express* a *Sunday Herald*. [SPICe briefing 2011: 15] Skotská labouristická strana naopak zaznamenala odklon médií od své podpory [SPICe briefing 2011: 15].

Výsledek voleb 2011 byl pro Skotskou Národní Stranu skutečně přelomovým – po vítězství v roce 2007 byla SNP schopna sestavit pouze menšinovou vládu, zatímco její vítězství v roce 2011 jí zajistilo pohodlnou parlamentní většinu. Za výborným výsledkem SNP ve volbách zřejmě stála spokojenost voličů s předchozím volebním obdobím, případně nechť ke hlasování pro ostatní velké strany. Konzervativci a liberální demokraté skotským voličům skládali účty za první rok koaliční vlády, na které se podílejí, a labouristům pravděpodobně uškodila postava lídra, Iaina Graye, který se popularitou ani charismatem

nevyrovnal Alexi Salmondovi³². Na špatném volebním výsledku malých stran se pravděpodobně podepsala velká roztržitost stranického systému v předvolebním období – při tak velkém počtu soupeřících stran bylo pro malé strany těžké shromáždit dostatek hlasů pro získání mandátu.

4. Budoucnost Skotské národní strany

Po výborném výsledku v posledních parlamentních volbách Skotskou národní stranu pravděpodobně čeká sestavování vlády, tentokrát většinové. Prvním ministrem bude podle všeobecného očekávání zvolen předseda strany Alex Salmond. Strana bude mít v parlamentu mnohem lepší výchozí pozici než po předchozích volbách, dá se tedy očekávat, že při prosazování svých slibů z volebního manifestu bude úspěšnější než v letech 2007 – 2011. Dá se tedy očekávat, že Skotská vláda uspořádá referendum o odtržení Skotska od Velké Británie. Alex Salmond v rámci volební kampaně přislíbil konání referenda „v druhé polovině volebního období“ – referendum o nezávislosti můžeme tedy očekávat v roce 2014 nebo 2015.³³ Po vítězných volbách pro SNP na toto prohlášení reagovala vláda Spojeného království ústy Státního sekretáře pro Skotsko Michaela Moorea, který řekl: „Vláda Spojeného království nebude klást překážky do cesty referendu ve Skotsku. My sami [vláda Spojeného království – pozn. aut.] však žádné referendum vyhlašovat nebudeme. Jde zcela o záležitost Skotské vlády.“ Za sebe však dodal, že jako liberální demokrat bude rozhodně vystupovat proti referendu o nezávislosti. Lídr britské Labouristické strany Ed Miliband se vyjádřil v podobném smyslu: „Myslím, že návrh Alexe Salmonda je nebezpečný a separatistický.“³⁴

Důležitější otázkou, než co o skotském referendu soudí oponenti Skotské národní strany, je však názor samotných obyvatel Skotska. V roce 1997, tedy ještě před devolucí, byl ve Skotsku uspořádán rozsáhlý sociologický průzkum. Respondenti v něm byli tázáni, zda se cítí být spíše Skotem nebo Britem, a pokud obojím, ke které z těchto národností se hlásí více. (viz příloha 4) 38 procent dotázaných v tomto průzkumu uvedlo, že se „cítí být více Skotem

³² Vliv na odvrácení voličů od labouristů měl zřejmě i „Subway incident“ – po nepovedené tiskové konferenci v Glasgow byl Iain Gray obklíčen davem protestujícím proti daňovým škrtům a zahnán do místní pobočky rychlého občerstvení „Subway“. [SPICE briefing 2011: 15, <http://news.scotsman.com/politics/The-most-comical-moments-from.6763221.jp>].

³³ Gardham, Magnus. Alex Salmond: Referendum on Scottish Independence By 2015. The Daily Record 2. 5. 2011

³⁴ We Will Not Stay in the Way of an Independence Referendum, Says UK Minister. STV 8. 5. 2011

než Britem“. Druhou největší část respondentů, 27 procent z nich, tvořili lidé, kteří odpověděli, že se cítí být „Skotem, ne Britem“. Z toho vyplývá, že 65 procent Skotů, tedy nadpoloviční většina, se hlásí ke skotské národnosti, považují tedy Skotsko za svébytný národ s nárokem na vlastní autonomii. Nezapomínejme však nato, že tato data byla zjištěna ještě před devolucí, kdy podpora jakékoli formy skotské autonomie (a to jak uvnitř, tak vně Velké Británie) vystoupala na 78 procent. (viz Příloha 2.1) Když se podíváme na souhrnné výsledky průzkumů podpory skotské nezávislosti mezi léty 1999 a 2011 (viz Příloha 5), vidíme, že většina obyvatel by hlasovala proti devoluci. Ambice po autonomii určité části obyvatelstva tedy byly uspokojeny ustanovením Skotského parlamentu a Skotské vlády; tato část úplné nezávislosti Skotska není nakloněna a přeje si setrvat v unii se zbytkem Spojeného království. Z grafu ale také vyplývá, že procento Skotů souhlasících s myšlenkou vytvoření nezávislého skotského státu narůstá. V neposlední řadě si musíme uvědomit, že průzkumy veřejného mínění nemusí být vždy zcela přesné (o čemž se samotná SNP přesvědčila ve volbách roku 1999, kdy jí předvolební průzkumy přisuzovaly mnohem větší podporu, než jakou jí pak voliči skutečně vyjádřili – viz výše) a skutečné výsledky referenda tak mohou vypadat jinak, než jak graf naznačuje.

Jak bude vypadat další směřování Skotské národní strany v případě, že by referendum o nezávislosti nebylo úspěšné? Strana za dobu své přítomnosti ve Skotském parlamentu pozměnila svůj volební program – z manifestu zaměřeného primárně na prosazování myšlenky nezávislého Skotska se postupem času vyvinul program, který se obšírně zabývá i jinými tématy než odtržením Skotska od Velké Británie a vznikem nového státu. Její vzrůstající popularita mezi obyvateli Skotska ukazuje, že voliči SNP se dnes již zdaleka nerekutují jen ze skupiny Skotů, kteří touží po skotské nezávislosti, ale že SNP k sobě svým sociálně demokratickým směřováním přitáhla mnohem širší spektrum voličů. Proto tedy soudím, že i kdyby referendum o nezávislosti Skotska nevedlo k úplné autonomii skotského území, Skotská národní strana si přesto najde témata pro oslovení obyvatel Skotska. V takovém případě by strana pravděpodobně pokračovala ve svém úsilí o prohloubení a rozšíření pravomocí Skotského parlamentu a Skotské vlády. Pokud by referendum o nezávislosti úspěšné bylo, vládní strana by v nově vzniklém státě musela řešit řadu problémů, které jsou nyní v kompetenci westminsterského parlamentu, a je proto velmi složité odhadnout možný vývoj jak Skotské národní strany, tak ostatních skotských politických stran v nezávislém Skotsku.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo popsat a zhodnotit volební výsledky Skotské národní strany a pokusit se určit faktory, které tyto výsledky pozitivně či negativně ovlivnily. V úvodní části jsem stručně popsala historii Skotské národní strany od jejího založení až westminsterským volbám roku 1997, a to jak z hlediska vnitřního vývoje, tak s využitím volebních výsledků do britského parlamentu. Další kapitolu jsem věnovala devolučnímu referendu v roce 1997, které silně ovlivnilo další směřování Skotské národní strany, poněvadž vedlo k vytvoření skotského parlamentu a Skotské vlády. Tyto orgány převzaly část pravomocí, které do té doby náležely výhradně celobritskému parlamentu. Skotské národní straně se tak otevřela možnost zaměřit se téměř výhradně na skotské voliče; i když dále kandidovala i do westminsterského parlamentu, hlavní těžiště stranické práce spočívalo v přípravách na volby do Skotského parlamentu. Z výše citovaných dokumentů vyplývá, že vzrůstající voličskou popularitu Skotské národní strany, která vyvrcholila jejím nedávným triumfem ve skotských parlamentních volbách, ovlivnily zejména tři faktory: témata ve volebním programu, osoba stranického lídra a prosazování stranické politické linie jak na opoziční, tak na vládní úrovni. Naopak míra mediální podpory Skotské národní strany, zvláště v tištěných periodikách, neměla na volební výsledky SNP zásadní vliv – ve volbách 2007 strana zvítězila, přestože skotský tisk vyjadřoval podporu spíše labouristické straně.

Na obsahu volebních manifestů Skotské národní strany můžeme vidět posun k politickému programu otevřenějšímu pro širší spektrum voličů. Strana se v programu snaží zaujmout rodiny s dětmi, lidi se zvýšenou potřebou lékařské péče, studenty, občany pracující ve veřejných službách, jako učitele, policisty a zdravotníky a mnohé další. V posledních letech v programu SNP rezonovaly i určité zahraničněpolitické a celobritské problémy, zatímco dřívější manifesty strany byly zaměřeny výhradně na politická témata ve skotském prostředí.

Jak výsledky voleb pro Skotskou národní stranu ovlivnila osoba předsedy strany, je patrné z Přílohy 3. Zatímco v době předsednictví Alexe Salmonda strana dosahovala velmi dobrých volebních výsledků, v roce 2003, kdy byl stranickým lídrem John Swinney, strana zaznamenala svůj zatím nejhorší výsledek v historii voleb do Skotského parlamentu. Po návratu Alexe Salmonda do čela SNP se strana zúčastnila zatím dvou voleb do Skotského parlamentu a v obou z nich slavila historická vítězství. Z toho tedy lze vyvodit, že osobnost

lídra Skotské národní strany má velký vliv na popularitu strany u voličů a na její úspěch ve volbách.

Třetím důležitým faktorem, který ovlivnil volební výsledky SNP, je důsledná stranická politika a snaha dodržet předvolební sliby, kterou se Skotská národní strana vyznačovala jak v těch obdobích, kdy byla v opozici, tak v době od roku 2007, kdy se chopila vlády. Přestože nebylo vždy možné splnit všechny body volebního manifestu, SNP konstruktivně spolupracovala s ostatními parlamentními stranami, a tak se jí podařilo voliče přesvědčit o schopnostech koexistence se soupeři bez nemístných ústupků z předvolebních plánů.

Přestože faktorů ovlivňujících skotské parlamentní volby je rozhodně více, tyto tři výše jmenované skutečnosti rozhodnou měrou přispěly k nynější pozici Skotské národní strany a k jejímu historicky nejvyššímu volebnímu výsledku.

Summary

The aim of this paper is to analyse the Scottish Parliament election results of the Scottish National Party in the years 1999, 2003, 2007 and 2011 and find the most influential causes of the raise of the SNP's popularity. The author proves that the content of the election manifesto and the leader of the party were very important for the election results of the SNP. The author deals also with the history of the SNP and its probable future, which could lead to the establishment of the independent Scottish state.

Použitá literatura

Manifesty SNP

Scotland's Party. Manifesto for the Scotland's Parliament Elections 1999. Edinburgh: Scottish National Party, 1999. 37 s.

The Complete Case for a Better Scotland. Edinburgh: Scottish National Party, 2003. 30 s.

It's Time to Move Forward. Manifesto 2007. Edinburgh: Scottish National Party, 2003. 73 s.

Re-elect a Scottish Government Working for Scotland. Scottish National Party Manifesto 2011. Edinburgh: Scottish National Party, 2011. 42 s.

Neperiodická literatura

BROWN, A.; McCRONE, D.; PATERSON, L.: *Politics and Society in Scotland.* London: Macmillan, 1998. 254 s.

HUTCHINSON, I. C. G. *Scottish Politics in the Twentieth Century.* Hampshire: Palgrave, 2001. 190 s.

LYNCH, P. *SNP: The History of the Scottish National Party.* Cardiff: Welsh Academic Press, 2002. 267 s.

McCRONE, D.; BROWN, A.; SURRIDGE, P., THOMSON, K. *British General Election Study: Scottish Election Survey, 1997.* Michigan: ICPSR, 2000. 463 s.

MURKENS, J. E.; LYNCH, P.; KEATING, M. *Scottish independence: A Practical Guide.* Edinburgh: Edinburgh University Press, 2002. 318 s.

ROVNÁ, L. *Kdo vládne Británii?* Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. 280 s.

Periodická literatura

DARDANELLI, P. "Democratic Deficit or the Europeanisation of Secession? Explaining the Devolution Referendums in Scotland." *Political studies* 53.2 (2005): 320-342.

„Devolution – The Next Phase.“ *The Political Quarterly* 78.3 (2007): 341-343.

FUSARO, A. "Two Faces of British Nationalism: Scottish National Party & Plaid Cymru Compared." *Polity* 11.3 (1979): 372-378.

HORÁKOVÁ, J. "Druhé volby do Skotského parlamentu." *Politologická revue* 2.4 (2003): 181-189.

JOHNS, R. "Valence Politics in Scotland: Towards an Explanation of the 2007 Election." *Political Studies* 57.1 (2009): 207-233.

CURTICE, J. *Scottish Social Attitudes Survey 2005*. Scottish Government Social Research 2006. 18 s.

ORMSTON, R. *Scottish Social Attitudes Survey 2007*. Scottish Government Social Research 2008. 56 s.

ORMSTON, R. *Scottish Social Attitudes Survey 2009*. Scottish Government Social Research 2010. 78 s.

LYNCH, P. "Scottish Independence, the Quebec Model of Secession and the Political Future of the Scottish National Party." *Nationalism and Ethnic Politics* 11 (2005): 503-531.

NEWMAN, S. "The Rise and Decline of Scottish National Party: Ethnic Politics in a Post-Industrial Development." *Ethnic and Racial Studies* 15.1 (1992): 1-35.

RUDOLPH, J. R., Jr.; THOMPSON, R. J. Ethnoterritorial movements and the policy process. *Comparative Politics* 17.2 (1985): 291-311.

Internetové zdroje

www.alexsalmond.org/about (osobní profil Alexe Salmonda)

<http://aberdeensnp.org/node/9> (stránky místní organizace SNP v Aberdeenu)

<http://inchbrakie.tripod.com/snppingwall/> (stránky místní organizace SNP v Dingwallu)

<http://www.snp.org> (oficiální internetové stránky Skotské národní strany)

<http://ukpollingreport.co.uk> (nezávislé průzkumy veřejného mínění)

<http://today.yougov.co.uk> (nezávislé průzkumy veřejného mínění)

<http://www.scotlandvotes.com> (nezávislé průzkumy veřejného mínění)

<http://www.scotland.gov.uk> (oficiální stránky skotské vlády)

<http://www.scottish.parliament.uk> (oficiální stránky skotského parlamentu)

GARHARD, M. Alex Salmond: Referendum on Scottish Independence By 2015. *The Daily Record* [online] 2. 5. 2011 [cit. 2011-05-09]. Dostupné z WWW:

<http://www.dailyrecord.co.uk/news/politics-news/2011/05/02/alex-salmond-referendum-on-scottish-independence-by-2015-86908-23102061/>

BLACK, A. Scottish Elections: A Profile of SNP Leader Alex Salmond. *BBC* [online] 7. 5. 2011 [cit. 2011-05-07]. Dostupné z WWW: <http://www.bbc.co.uk/news/uk-scotland-11510394>

BLACK, A. Scottish Election: SNP Profile. *BBC* [online] 6. 5. 2011 [cit. 2011-05-07]. Dostupné z WWW: <http://www.bbc.co.uk/news/uk-scotland-13315752>

Britain: Lessons from a hung parliament; Scotland's minority government. *The Economist* [online] 28. 11. 2009 [cit. 2011-05-12]. Dostupné z WWW: <http://www.economist.com/node/14972983>

Scottish Election: British National Party Profile. *BBC* [online] 13. 4. 2011 [cit. 2010-05-01]. Dostupné z WWW: <http://www.bbc.co.uk/news/uk-scotland-scotland-politics-12984365>

Scottish Election: Salmond Offers Olive Branch to Rivals. *BBC* [online] 6. 5. 2011 [cit. 2010-05-09]. Dostupné z WWW: <http://www.bbc.co.uk/news/uk-scotland-13317382>

Scottish Election: Smaller Party Profiles. *BBC* [online] 14. 4. 2011 [cit. 2011-05-01]. Dostupné z WWW: <http://www.bbc.co.uk/news/uk-scotland-scotland-politics-12984367>

Scottish Election: Other Smaller Parties. *BBC* [online] 27. 4. 2011 [cit. 2011-05-01]. Dostupné z WWW: <http://www.bbc.co.uk/news/uk-scotland-scotland-politics-13083205>

MITCHELL, J. *Scotland's Party. Who are the SNP?* [cit. 2010-06-05]. Dostupné z WWW: http://www.opendemocracy.net/ourkingdom/james_mitchell/who_are_the_snp

Polls: „It Will Be Very Surprising If Alex Salmond Does Not Win.“ *Scotsman* [online] 5. 5. 2011 [cit. 2011-09-05]. Dostupné z WWW: <http://news.scotsman.com/politics/Polls-39It-will-be-very.6762720.jp>

Scottish Parliament Information Centre Briefing 2003. 6. 5. 2003. 49 s. Dostupné z WWW: <http://www.scottish.parliament.uk/business/research/briefings-03/sb03-25.pdf>

Scottish Parliament Information Centre Briefing 2007. 8. 5. 2007. 80 s. Dostupné z WWW: <http://www.scottish.parliament.uk/business/research/briefings-07/SB07-21.pdf>

Scottish Parliament Information Centre Briefing 2011. 10. 5. 2011. 51 s. Dostupné z WWW: <http://www.scottish.parliament.uk/business/research/briefings-11/SB11-29.pdf>

We will not stand in the way of an independence referendum, says UK minister. *STV* [online] 8. 5. 2011 [cit. 2011-09-05]. Dostupné z WWW: <http://news.stv.tv/election-2011/247825-we-will-not-stand-in-the-way-of-an-independence-referendum-says-uk-minister/>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Výsledky referenda o Skotském parlamentu v roce 1997 (tabulka)

Příloha č. 2: Průzkumy veřejného mínění ukazující rozdíl mezi názory na devoluční referendum podle stranických preferencí (tabulka)

Příloha č. 3: Výsledky voleb do Skotského parlamentu v letech 1999 – 2011 (tabulka)

Příloha č. 4: Příslušnost k národnosti ve Skotsku (tabulka)

Příloha č. 5: Průzkumy veřejného mínění týkající se nezávislosti Skotska (graf)

Přílohy

Příloha 1. Tabulky ukazující výsledky referenda o Skotském parlamentu v roce 1997.

There should be a Scottish Parliament

	Votes	% of turnout	% of electorate
Agree	1,775,054	74.3%	44.87%
Disagree	614,400	25.7%	15.53%
Turnout	2,389,445		60.40%

A Scottish Parliament should have tax-varying powers

	Votes	% of turnout	% of electorate
Agree	1,512,889	63.5%	38.24%
Disagree	870,263	36.5%	22.00%
Turnout	2,383,152		60.24%

[<http://www.scottish.parliament.uk/vli/history/pathtodevolution/index.htm>]

Příloha 2. Průzkumy veřejného mínění ukazující rozdíl mezi názory na devoluční referendum podle stranických preferencí.

2.1. Průzkum veřejného mínění z roku 1979.

Here are a number of suggestions which have been made about different ways of governing Scotland. Can you tell me which one comes closest to your own view? (%)

	Conservative	Labour	Liberal	Nationalist	All
Status Quo	40	20	25	5	26
<i>Devolution</i>	46	62	66	45	54
Assembly	29	31	33	9	28
Parliament	17	31	33	36	26
<i>Independence</i>	3	4	2	37	7
<i>Self-government</i>	49	66	67	82	61
Don't now	11	14	8	13	13
N	222	274	67	75	729

[Scottish Election Study 1979, citováno z Dardanelli 2005: 337]

2.2. Průzkum veřejného mínění z roku 1997.

Which of these statements comes closest to your view ... Scotland should? (%)

	Conservative	Labour	Liberal	Nationalist	All
Status Quo	61	7	35	2	19
Devolution	27	53	53	25	43
Parliament, no tax	11	8	18	5	9
Parliament with tax	16	31	33	36	26
Independence	9	4	2	37	7
Independence in EU	8	26	8	54	26
Independence out EU	1	10	0	18	9
Self-government	36	89	61	89	78
Don't now	2	4	8	13	13
N	123	336	51	122	676

[Scottish Election Survey 1997: 118]

Příloha 3. Výsledky voleb do Skotského parlamentu v letech 1999 – 2011. Žlutě zvýrazněné jsou strany, které vytvořily vládu.

	1999	2003	2007	2011	Průměr
SNP	35	27	47	69	
Labour	56	50	46	37	
Liberal Dem	17	17	16	5	
Conservative	18	18	17	15	
Scottish Green	1	7	2	2	
Scottish Socialist	1	6	0	0	
Ostatní	1	4	1	1	

[Lynch 2002: 233, Horáková 2003: 186, <http://www.scotlandvotes.com/>]

Příloha 4. Příslušnost k národu ve Skotsku.

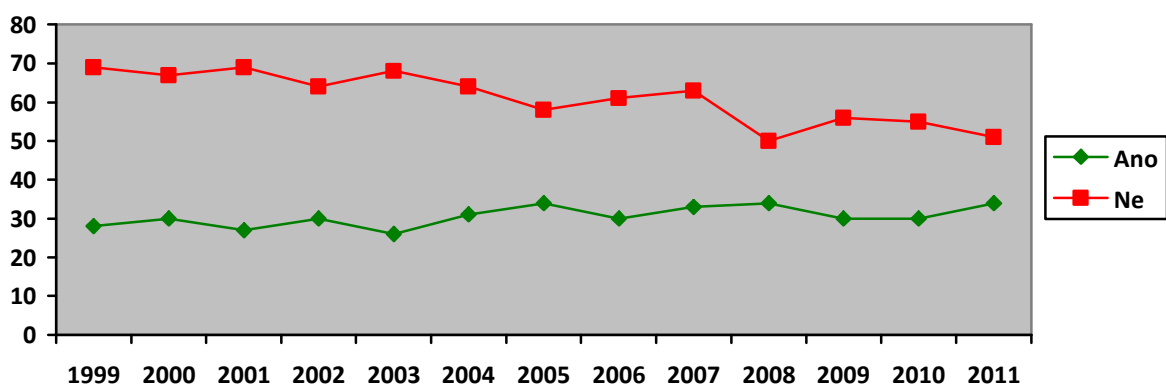
Cítím se být...	%
Skot, ne Brit	23
Víc Skot než Brit	38
Stejně Skot jako Brit	27
Víc Brit než Skot	4

Brit, ne Skot	4
Žádný z uvedených	4

[Brown et al. 1998: 213]

Příloha 5. Průzkumy veřejného mínění týkající se nezávislosti Skotska

Kdyby se referendum o nezávislosti Skotska konalo zítra, jak byste v něm hlasovali? (ano – pro nezávislost, ne – proti nezávislosti)

[Scottish Social Attitudes Survey 1999 – 2003, 2007 – 2011;

<http://today.yougov.co.uk/sites/today.yougov.co.uk/files/yg-archives-trackers-scotland-260411.pdf>; <http://ukpollingreport.co.uk/scottish-independence>]